

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Delavci in nameščenci korakajo spredaj

Delavci in nameščenci dolgo časa niso imeli političnih pravic. Napram državam, občinam in drugim samoupravnim javnim korporacijam so imeli zato samo dolžnosti — pravice je pa uživala visoka gospoda, posvetni grofi in baroni ter drugi visoki dostojanstveniki. Množica naroda je morala biti slepo pokorna in zadovoljna, ako je sploh smela živeti pod nebeškim solncem. Ker se delavci in nameščenci pa tudi ostali revnejši sloji naroda niso mogli udeleževati državnega ali drugače javnega življenja je

bil njih gospodarski, socialni in pravni položaj skrajno žalosten.

Več ali manj so živeli življenje sužnjev, od svojega dela so dobivali komaj toliko, da niso umirali lakote. Pred zakonom in pred sodiščem niso bili enaki. Šole so jim bile zaprte, pravne zaščite niso uživali. Strašna doba trpljenja, bede in pomanjkanja, žalostna doba brez pravic, brez pravne in socialne zaščite! Cesarji, najrazličnejši visoki »dostojanstveniki« so prosto razpolagali z življenjem in smrtjo svojih podanikov. Narodni so bili v pravem pomenu besede res samo podaniki in ne svobodni državljani.

Francoska revolucija je v to grozno temo prinesla luč, katera je kakor bakla zagorela po vseh državah in

klicala narode k svobodi, enakosti in bratstvu.

Pod strašno silo idej francoskega naroda so ostali narodi pričeli lomiti moč cesarjev, grofov in baronov in vseh onih, kateri so ljudstvo držali v političnih, kulturnih, gospodarskih in socialnih kleščah

ter si korak za korakom pridobivali na človeških pravicah;

posamezniki v narodu so pričeli postajati ljudje, deležni žarkov onega solnca, katero je ustvarjeno, da enako ogreva vse ljudi na svetu.

Pod vplivom velikih idej o enakosti, bratstvu in svobodi

je morala priti splošna in enaka volilna pravica,

t. j. vsak član naroda in države imej pravico in s tem tudi dolžnost, da v enaki meri sodeluje pri vodstvu in upravljanju države. Splošna in enaka volilna pravica je narodom odprla vrata v javno življenje ter jim tako dala možnost, da o svoji usodi odločajo sami. Narodni so izgubili značaj »podanikov«, postali so prosti in svobodni državljani, da si sami volijo vero in postavijo. S tem je bil storjen najodločilnejši korak v borbi za osvoboditev človeštva iz gospodarskega, socialnega in kulturnega suženjstva. S splošno in enako volilno pravico je bila predvsem tudi

delavcu in nameščencu dana možnost, da sam po svojih zastopnikih ustvarja in brani svoje pravice

— da pa tudi ureja svoje dolžnosti napram državi, narodu in splošnosti. Z aktivno volilno pravico je prišla tudi soodgovornost za vsa dejanja in nehanja v državah, v dobro ali slabo narodov. Z volilno pravico sta delavec in nameščenc postal na eni strani enakopravna državljana, na drugi strani strani pa tudi soodgovorna lastnika pravic in dolžnosti napram državi.

S splošno in enako volilno pravico pa narodi niso čez noč postali politično zreli in sposobni, da izpopolnjujejo in čuvajo demokracijo. Demokracija je kri in meso človečanstva, le po njej more človeški rod priti k sreči in blagostanju. Narodni so morali v politično šolo, da spoznajo pravo bistvo in jedro demokracije. Vsaka svoboda ni demokracija, ako v uporabljanju svobode ni tudi veliko modrosti in pameti. Ta življenjska šola narodov je bila polna borb, zmag in porazov, polna bridkih razočaranj. Z železno doslednostjo borcev za pravo demokracijo pa je šel zmagoslavni pohod vendarle naprej.

Demokracija ima toliko sovražnikov, kolikor ima človek slabih lastnosti.

Človek pa je podvržen slabemu. Zato borba za demokracijo ni lahka, ker je v bistvu ta borba le boj s slabimi lastnostmi človeka. Človeka ni moči preroditi čez noč, treba je dolgo težkega truda in prizadevanja, da se prerode duše in srca ljudi. To pomeni, da borba za demokracijo ne more biti revolucijonarna, pač pa evolucijska, izvojevana potom dolgoletnega razvoja.

Ideja demokracije, ideje svobode, enakosti in bratstva so narodom prinesle svobodo — po strašnih in krvavih bitkah. Iz potokov krvi in trpljenja so vstale samostojne države narodov, da imajo tudi narodi kot celote možnost, da sami odločujejo o svoji usodi, da se vladajo in si gospodarijo sami po svojih vidikih in potrebah — pa tudi po svojih lastnih zmožnostih in sposobnostih. Nesvobodni narodi so se do osvoboditve morali boriti za demokracijo in svobodo narodov,

po osvoboditvi se morajo boriti za demokracijo in svobodo v sebi samem, v svojem lastnem gospodarskem, političnem in kulturnem življenju.

Tudi ta borba ni lahka, ker zadeva na mnogo predsodkov, kateri koreninijo v preteklosti, ker mora izbrisati stare predprave, naučiti ljudstvo, katero do sedaj ni imelo lastne države, državljanških čednosti, vdanosti in discipline napram državi kot celoti. Borba za demokracijo pomeni borbo za dobro in koristno ureditev državnega življenja; ta borba je prizadevanje za doseg enakih pravic in dolžnosti za vse državljane brez razlike, ne ozirajo se na vero, politično miselnost, na pokrajinsko pripadnost ali na gotove hegemonistične predprave, katere imajo svoje korenine v preteklosti.

V Jugoslaviji je bila borba za demokracijo ureditev države izredno težka in naporna; kajti v boj je stopilo nebroj najrazličnejših interesov; verskega, političnega, pokrajinskega, gospodarskega in pa tudi osebnega značaja. Pri tej mnogoličnosti interesov se je moral razviti divji boj, kateri je zopet dokazal, da ima demokracija toliko sovražnikov, kolikor ima človek slabih lastnosti, združenih v političnih strankah, v verskih težnjah, v pokrajinskih sebičnih željah, v stanovskih skupinah, v najrazličnejših defetistih in načelnih nezadovoljnih in nergljačih, v raznih klikah itd. V tem razdivjanem boju je prišla demokracija v nevarnost, v nevarnost so prišle koristi države in sam obstoj države. Čim dalje bolj so bile ogrožene gospodarske in socialne koristi posameznih slojev in stanov. Borba križajočih se interesov je postajala slepa in brezobzirna, kakor pretep pijancev v gostilni, kateri so izgubili pamet in udrihajo na levo in desno, pa magari udarijo celo po lastni materi. V parlamentu so poslanci streljali na poslance, da so bili mrtvi med njimi. Prava čista demokracija, kateri bi bili pri srcu samo koristi naroda in države, je čim dalje bolj izgubljala na svoji sili.

Nadmoč so dobivale brezobzirne politične stranke, ko ni bil brat bratu več svet,

uspehe so dosegli sebičneži in pokvarjenci, kateri so prehajali iz ene stranke v drugo, kakor je bolje kazalo. Neznajčajneži so imeli prvi vpliv in glavno besedo. Hujskarije in demagogije so bile v polnem cvetju. Čim dalje bolj je izgineval čut skupnosti in čut po vzajemni medsebojni pomoči. Na potrebe mlega človeka se ni nihče več oziral, ker je prevladovalo mišljenje in prepričanje, da mali človek itak nič ne pomeni in da bo tako ali tako slepo vdan strankam, katere imajo ali upajo dobiti moč. Prišli smo tako daleč, da je zastajalo vsako zakonodajno delo, da se je večal nered, da je propadalo gospodarstvo in s tem socialno blagostanje. Izginil je vsak smisel za požrtvovalno in nesebično delo, v prid splošnosti. Bog je bila le

stranka, njej je moral biti vsakdo brezpogojno vdan, drugače je bil uničen. Vsi smo se z bridkostjo zavedali, da mora po tej poti priti do razsula države, do gospodarske propasti in do najpopolnejšega obubožanja ljudstva. Čuli so se glasovi pametnih in resnično demokratskih mož, da je brezobzirnemu strankarstvu treba napraviti konec, da je razgnati vse one, kateri niso mogli imeti pred očmi naroda in države — da je parlament treba razgnati, ker je bil do skrajnosti gnil in škodljiv.

Vsa poštena srca so se zavedala, da mora priti železna metla,

katera je sposobna in voljna, da iz ljubezni do naroda popelje državo na boljše pot.

Prišel je 6. januar 1. 1929, ko je kralj razpustil parlament, razgnal stranke in vzel svobodo onim, kateri so jo izrabljali v svoje osebne in strankarske koristi ter v škodo ljudstva. Kdo izmed Vas ne bi tako naredil, ako bi videl, da je v njegovi hiši tak nered, nepokorščina in nevdanost potrebam skupne hiše?

Če kdo, sta ravno delavec in nameščenc morala z največjim veseljem pozdraviti kraljev ukrep od 6. januarja, ker sta pod prejšnjimi razmerami najbolj trpela.

Delavec in nameščenc sta na pravo in čisto demokracijo ureditev države najbolj navezana, ker imata samo v taki ureditvi najmočnejše jamstvo, da njih koristi ne bodo omalovaževane in prezirane. Državno življenje pod prejšnjimi političnimi strankami pa ni bilo niti demokracijo, niti socialno. Zato sta se posebno delavec in nameščenc oddahnila, ko sta čitala, da so do smrti bolne stranke umrle.

Niti enega dobrega človeka v državi ni bilo, kateri se ni nepošteno okoriščal v režimu prednjih strank, da ne bi z največjim zadovoljstvom pozdravil kraljevega ukrepa.

Od vseh koncev in krajev so švigali v Beograd zahvalni bezobjavi in vdanostne izjave. Vsesplošno je prevladovalo prepričanje, da je kraljev čin predstavljal prav edini izhod iz težke krize, v katero je zašla država. Posebno mi Slovenci smo bili ne glede na bivšo strankarsko pripadnost enodušno tega mišljenja. Odobranju kraljevega čina smo dali viden izraz s tem,

da je v prvo vlado sedanjega ministrskega predsednika g. Petra Živkovića vstopil g. dr. Korošec ter tako kot politični voditelj tedanje slovenske večinske stranke vsemu svetu povedal, da je bil v Jugoslaviji parlamentarizem nesposoben, da vodi državo in da mora priti vlada brez parlamenta ali kakor smo rekli diktatura.

S tem smo zlasti mi Slovenci priznali, da mora nad državno vladati kralj sam s pomočniki, kateri imajo dobro voljo, da kralju v njegovem plemenitem stremljenju tako dolgo pomagajo, dokler država ne pride v zdrav razvoj. Ta ugotovitev je nujno potrebna, da vemo, da mi Slovenci hočemo kralja do kraja podpirati, torej tudi v sedanjih volitvah, katere naj pokažejo, v koliko smo se v preteklosti naučili in v koliko smo voljni, da strankarsko in parlamentarizem življenje krene v drugo boljše smer. Kdor je priznaval, da je bila ukinitve ustave, parlamenta, političnih strank, svobode zborovanja in tiska nujno in neobhodno potrebna za rešitev države, ta mora, ako je pošten in moralno na višku ter resnično prijatelj naroda in države, tudi odobravati sedanje volitve, katere pomenijo prvi korak k parlamentarizmu in k svobodi. Bog razumi one, kateri danes pridigujejo, da se volitev ni treba udeležiti, ko so vendar vsake volitve, zlasti pa še volitve s splošno in enako volilno pravico, večji izraz svobode, kakor pa režim, kateri vlada brez izvoljenih zastopnikov ljudstva! Res je: sedanje volitve so prvi korak v redno politično življenje. Te volitve so prvi poskus, da vidimo, v koliko smo

zreli, da državo vodimo tako, da ne zabredemo zopet v staro, skrajno škodljivo politično življenje. Te volitve ne morejo biti popolen in dovršen pohod nazaj k parlamentarnemu življenju, kajti gorje, ako bi odprli ventile vsem prejšnjim političnim strastem in napakam! Previden zdravnik nikdar takoj po operaciji ne pusti bolnika iz postelje. Grd bi bil oni bolnik, kateri bi se radi takih zdravnikovih ukrepov previdnosti jezil in bi zdravniku sploh odrekel pokorščino, dasi ga je prej hvalil, ker je izvršil operacijo.

Pa deželi danes pridigujejo vzdrževanje od volitev. Kaj to pomeni? To more pomeniti dvoje: ali da hočemo še nadalje živeti brez parlamenta in to celo v najtežjih gospodarskih krizah, ali pa, da se hočemo vrniti k prejšnjemu političnemu življenju. Niti eno in niti drugo ne more biti v našo korist. Oni, kateri ljudstvo odvrta od volitev, pravijo, da volitve niso svobodne. Nasprotno: volilni zakon ima polno določb, katere zabranjujejo vsako kršitev svobode. Vsakdo ima svobodno voljo, da voli enega ali drugega kandidata, vsakdo ima tudi polno svobodo, da ostane doma. Glavno je, da vsakdo to svojo svobodno voljo vporablja po pravi pameti in ne podlega agitaciji onih, kateri bi tudi radi kandidirali, pa niso bili sposobni, da bi postavili enotno državno listo.

Če volilni zakon z zahtevo, da mora biti vsaka volilna lista le vsedržavna in ne, da ima vsaka fara ali vsaka pokrajina ali vsaka vera svojo posebno listo, je bilo to zato potrebno, da se prepreči povratek v stare verske, pokrajinske in separatistične stranke. Ukrep od 6. januarja je to podčrtal in vsi so bili s tem zadovoljni; ko je pa treba vsebino od 6. januarja uresničiti — pa mnogim ni všeč.

Tako početje moramo označiti, da je hinavsko. Kdor hoče delati za državne koristi, mora imeti državo kot celoto pred očmi. Koristi banovine in občin bodo branili banovinski in občinski sveti.

Delavci in nameščenci so svobodoljubni element. Oni vedo, da njihova rešitev leži le v demokracijo urejeni državi.

Zato oni pozdravljajo vsak in še tako neznamen korak, kateri pomenja stopnjo naprej k demokraciji.

Sedanje volitve so tak korak. Kdor bi ostal doma, izjavi, da noče, da pridemo počasi v pravo demokracijo življenje. On prizna, da noče dobiti močne države, na so mu ljubši stari strankarski prepiri in vsa nemoralna, katera je iz tega rastla.

Delavec in nameščenc bosta zato šla na volitve, da izrazita svojo voljo po demokraciji ureditvi države, katera je naša narodna država, poklicana, da brani kulturne in gospodarske koristi Slovanstva nasproti gospodarskemu pritisku drugih narodov.

Sedanje volitve zbirajo moče, kateri imajo rešiti zelo važna gospodarska in socialna vprašanja, katera za delavca in nameščenca pomenijo vsakdanji kruh. Ta kruh je vsak dan bolj trd, tega kruha je vsak dan manj. Plače so vedno manjše, brezposelnost narašča, ni dana možnost, da bi se izpopolnila socialna zakonodaja. Kako težko delavci in nameščenci čakajo na starostno zavarovanje, kako rad bi delavec dobil vsaj nekaj dni v letu plačanega dopusta; nujno je potreben zakon o kolektivnih pogodbah, kateri naj delavca in nameščenca štiti pred izkoriščanjem in mu zagotovi neko najmanjšo plačo. Rudarski zakon ima urediti nebroj za rudarje važnih vprašanj, obrtni zakon je za delavca in nameščenca s hrepenenjem pričakovana obljubljena dežela. In kar je glavno:

Izid teh volitev ima omogočiti, da uredimo državne finance in da s tem dvignemo gospodarsko delavnost.

V tej delavnosti je pekarna za kruh delavcu in nameščencu. Kdor bo šel na volitve, bo dokazal, da hoče izboljšanje gospodarskega in socialnega življenja, kdor bo ostal doma, bo povedal, da mu je vseeno. Seveda tak državljan ne sme biti potem nikdar nezadovoljen — tudi ne, ako od lakote umira. Kajti danes ga država kliče na pomoč, ako se ne odzove, nosi vse posledice sam!

Pod prejšnjim strankarskim življenjem sta najbolj trpela delavec in nameščenec.

Ta dva sta prva poklicana, da vse storita, da se prejšnje razmere nikdar več ne vrnejo.

Priti morajo časi koristnega zakonodajnega dela. Volitve naj dokažejo, ako smo za to delo že zreli. Sedanje volitve res niso popoln povratek k svobodnemu državnemu življenju, one naj prinesejo samo dokaz in vero za to, da se nikdar več ne vrnemo v stare brezdelne čase, polne preprirov in propadanja. Od vas, delavci in nameščenci, hoče država imeti samo to izjavo v obliki udeležbe pri volitvah. Z udeležbo pri volitvah ne boste dali soglasja za nobeno drugo stvar; kajti vsa druga vprašanja so odprta. Volitve so samo izraz naroda, da hoče imeti koristno delo in močno državo. Ko smo manifestirali ob prevratu za Jugoslavijo, smo s tem hoteli imeti samo svojo lastno svobodno državo, nismo vprašali, kako naj bo ta država urejena. Ko danes gremo na volitve, hočemo tudi samo eno: novo Jugoslavijo brez verskih in pokrajinskih preprirov, hočemo Jugoslavijo, katero naj vodijo stranke, katerim je pri srcu blagor vse države, ne samo ene vere ali ene pokrajine. Država mora biti naša skupna domovina!

Slišimo, da delavstvo, katero je prej pripadalo socialistični stranki, prisluškuje glasovom, ki branijo iti na volišče.

Zgodovinski dnevi za delavstvo

Narodi se združujejo v države. Ta zunanja organizacijska oblika človeštva bo tudi vedno ostala in to kljub prizadevanjem, da bi odstranili meje in ovire med posameznimi državami. En sam hlev in en sam pastir je svetopisemski ideal, kateri se najbrže nikdar uresničil ne bo, morda takrat, ko homo vsi zbrani v dolini Jozafat, da nas večni sodnik razdeli na levo in na desno, in nbesa in v pekel. Ta ugotovitev pomeni, da ima vsak narod svoj posebni njemu lastni dom, da dveh ali več domov nima in jih ne more imeti. Tako ima tudi vsak posamezni član naroda svoj posebni dom, skupno državo vseh pripadnikov tega naroda. Iz tega sledi, da je od ureditve narodovega doma odvisno življenje naroda in posameznikov v narodu. Dobro urejen dom pomeni za vse dobro življenje, slabo urejen dom prinaša vsem slabo življenje. Na vprašanje ureditve države, tega našega skupnega doma je tako vsak posameznik globoko zainteresiran. Dolžnost vsakega posameznika je, da živi z državnim življenjem, da živo sodeluje pri vsem, kar prispeva ali more prispevati k ugodni ureditvi domačije. Slabo store sebi in svojcem vsi oni, kateri so napram pojavom javnega življenja pasivni, neplodni, negativni in brez smisla za ustvarjajočo delo. Kdor ob strani stoji, nima pravice, da je nezadovoljen, kadar ena ali druga stvar pritiska na njegovo življenjsko existenco. Nihče ne sme zahtevati, da drugi zanj delajo; nihče si ne sme domišljati, da ima samo pravico kritike in zabavljanja brez dolžnosti krepkega sodelovanja. Država smo mi vsi, vsak posameznik je del države; ako je ta del gnil, država ni več v svoji celoti zdrava. Tudi oni, kateri hodi iz države v državo in pravi, da je domovina povsod tam, kjer je dobro, je poklican, da vse stori, da je državno življenje urejeno in zadovoljujoče. Ako samo v eni državi ni dobro, gre ta strup tudi na druge države in nazadnje ni nikjer države, kjer bi bilo dobro in katero bi tak internacijalec mogel smatrati za svojo domovino. Zato ni prazna beseda, ako trdimo, da nam je potrebna državljanska in državna zavest, da potrebujemo vdanosti in zvestobo državi; kajti brez teh lastnosti nihče ni sposoben, da koristno sodeluje v državnem življenju. Brez teh lastnosti nismo sposobni, da bi državi žrtvovali svoje moči, tudi v času kriz in težav. Življenja brez težav pa ni. Le ona država bi bila brez

In ravno to delavstvo bi prvo moralo na volišče, ako hoče biti sodelavno pri prizadevanju, da država postane demokracija in socialna

in ne da je ona plen raznih verskih in pokrajinskih strank. Delavci in nameščenci nikdar niso odobravalni verskih, plemenskih ali pokrajinskih strank. Zato bi bilo zelo čudno, ako bi hoteli prav dati onim, ki so jezni, ker nečemo, da bodi država plen najrazličnejših prejšnjih strank, katere so prinesle toliko gorja.

Delavci in nameščenci! Vaše premoženje je samo v zdravju rok in razuma! Vi nimate nepremičnin in drugih produkcijskih sredstev in tudi ne prihrankov. Taki srečneži bodo mogli — četudi morda skromnejše živeti, ako se ne posreči državo dvigniti iz sedanje notranje politične, socialne in gospodarske krize.

Delavci in nameščenci pa bodo zapadli v neizmerno gorje, ko se bodo za njimi zaprla vrata, skozi katera so hodili po svoj vsakdanji kruh.

Ustvarjamo novo Jugoslavijo. Živimo v zelo resnih časih. Lahkomiselnost in neresnost moreta biti za nas vse usodni. Kdor je vreden in sposoben življenja, bo vse storil, da bo udeležba pri volitvah kar najbolj številna in da iz teh številk zraste nova, srečnejša Jugoslavija. Gorje pa onemu, ki je v težkih časih državo, t. j. svoj lastni narod zapustil!

Delavci in nameščenci imajo vest in čut odgovornosti pred seboj, pred svojo družino in pred bodočnostjo naroda! Zato gredo strnjeno na volišče — braniti svoj obstoj in lastne koristi! Kdor ostane doma — glasuje za svojo lastno po-

težav, kateri bi vladal sam Bog. Pa še tu bi imel hudič večkrat svoje krepilje vmes. Žena tri vogle hiše podpira, pravimo; toda to stori le takrat, ako je hiša trajno vdana in zvesta, ne samo takrat, ko so polne kašče, ampak tudi takrat, ako je bila suša in so kašče prazne.

Pogosto slišimo: Nemci pa znajo. Oni bodo prvi, kateri bodo svojo državo zopet dvignili iz vojne razvaline. To je precej res. Ko pa iščemo vzroke, kateri Nemce usposablja k takim dejanjem, moramo vedno priznati, da vzrok temu leži v nemški narodni in državni zavednosti, v brezpogojni vdanosti naroda svoji državi, v narodovi disciplini in v požrtvovalnosti. Brez žrtev ni uspehov. Nemški narod pa je v povojni dobi že prepogosto dokazal, da je vedno pripravljen nositi žrtve. Tudi na trdi postelji rad leži, ako vé, da je ta neprijetnost za ozdravljenje državnega življenja potrebna. Izredno politično in državljansko zrelost vidimo tudi pri Angležih, kratko pri vseh narodih, kateri nekaj pomenijo in bodo tudi v bodoče nekaj pomenili. Ako ogledujemo življenje posameznih narodov in držav, ne moremo nikjer preko spoznanja, da je gospodarsko, socialno in kulturno življenje najprijetnejše in najbolj zadovoljujoče pri onih narodih, kjer je ljudstvo zrelo, da z dušo in srcem služi celoti, t. j. državi.

V Jugoslaviji smo preživeli že prav težke čase. Premagovati smo morali in še moramo vse posledice vojne, gospodarske in socialne krize. Poleg teh kriz, katere preživlja v več ali manj ostri obliki vsaka država, je nad nami divjala usodepolna kriza političnega življenja; ta kriza je bila z dneva v dan ostrejša. Kakor obsojenci smo vodili najstrastnejše politične borbe. Izgledali smo, da mislimo, da so politične stranke in njihov interes vse, narod in država pa da nas ne brigajo. V tej politični zaslepljenosti smo pozabljali na potrebe delavca, kmeta in uradnika, do skrajnosti smo zane-marjali potrebe gospodarskega življenja. Čeprav je ves svet priznaval, da je Jugoslavija po narodi tako bogata dežela, da ji je zagotovljena najsrečnejša bodočnost, vendar mi sami tega bogastva nismo znali odkopavati; srečo smo prezirali. Politično življenje je zdravo in potrebno — toda samo takrat, ako se giblje v zdravih mejah. Nobena pretirana reč ni dobra, tako je tudi politična strast škodljiva. Po svetu vidimo, da je najlepše urejeno življenje v onih državah,

v katerih ne divjajo ostri politični boji, kjer ni tisoče strank, od katerih je vsaka omejena na svojo faro, ali v katerih se združujejo pristaši, kateri imajo veliko oči, v drugih zopet pristaši z malimi očmi. Pri nas smo imeli zelo veliko strank, toda nobene, katera bi bila izrazito vsedržavna in vsenarodna stranka in tako sposobna, da zasleduje le vsenarodne in vsedržavne interese. — Kdor je bil na vladi, ta je videl le svoje pristaše in le svojo domačo vas. Sem je šlo vse, v sosedni občini je pa rastlo pomanjkanje. Tako se je dogajalo, da je en kraj živel na škodo drugega, eno plemo na škodo drugega plemena, ena pokrajina na škodo druge, ena verska skupina na škodo druge. Ta vrstni red se je menjaval kakor vemo skoro vsako leto. Te žalostne »zabave« so bili veseli samo oni, kateri so prišli za ministre in njihov prijatelj, narod, država sta pa propadala.

Kdor ima oči, je moral videti, da tako dalje ne sme več iti, ako hočemo ostati

narod in država. Ni se moglo zgoditi pametnejšega, kakor to, kar je bilo storjeno: kralj je posegel vmes, ker on živi nad strankami, nad verami in pokrajini ter je zaklical: prišel je čas, ko moramo imeti pred očmi le narod in državo. Odstranil je plemenske in verske in pokrajinske stranke, ker v državni politiki je treba videti le državo. Tako je bila ustvarjena vsedržavna stranka od onih, kateri so sposobni enako ljubiti vse dele države. Oni, kateri tega niso sposobni, so ostali ob strani — in zabavljajo. To zabavljanje je samo dokaz, da umira ono, kar ni več sposobno življenja.

Te misli morajo napolnjevati naše duše v dneh pred volitvami. Narod ima malo zgodovinskih trenutkov. Volitve 8. novembra so tak trenutek. Naše delavstvo bo ta dan odločevalo o svoji usodi. Vsi smo se oddahnili, ko so bile stare stranke razpuščene. Kdo si želi prejšnje življenje nazaj! Nihče!

Kruha brezposelnim

Z gospodarsko krizo stopa v ospredje tudi vprašanje nezaposlenosti nameščenec in delavec. Kajti zmanjšani produkciji ali celo ustavitvi obratov nujno sledi zmanjšanje delovnega časa in zasluzka, ali odpust delavcev in nameščenec. V gospodarski krizi odpuščenim delavcem in nameščencem ni mogoče dobiti drugega dela. Ker so podpore za služaj brezposlenosti majhne in kratkotrajne, nastopa bedno življenje, ki je tem hujše, ako je v zimskem času.

Res je, da pri nas ne moremo govoriti o milijonski armadi brezposelnih, kot je to slučaj v velikih industrijskih državah. Vsaj je že n. pr. lansko leto izkazovala Angilja 2 milijona in pol, Nemčija 4 milijone in pol, Severna Amerika pa 7 milijonov in pol brezposelnih delavcev in nameščenec. Ako pa tudi ni pri nas po številu brezposelnosti tako velikega obsega kot v močnih industrijskih državah, je pa vendarle brezposelnost za vsakega posameznega delavca in nameščenca prav tako in nič manj veliko gorje, kot drugje. Zato ni pri nas omalovaževati brezposelnih delavcev in nameščenec, priskočiti jim je na pomoč in jim pomagati preko najhujšega.

Zavarovanja za slučaj brezposelnosti pri nas nimamo. Podpore, ki jih dobivajo brezposelni od Borz dela in od občin, so neredne in malenkostne. Podpore strokovnih organizacij pridejo le maloštevilnim v dobro, ker so strokovne organizacije še premalo razširjene med delavstvom.

Največja opora za naše brezposelne delavce je še vedno podeželje. Večina naših delavcev še iz prvega ali drugega rodu izhaja iz kmetijskih gospodarstev, kjer imajo svoje sorodnike ali ožje znance. Ako jih zadene brezposelnost, najdejo tam zasilno zavetje in zasilno zaposlitev. Na ta način dobi del nezaposlenih vsaj skromen košček kruha na deželi in niso postali popolnoma, temveč le deloma brezposelni. Seveda si pa z delom na deželi pomagajo lahko v prvi vrsti le samski delavci. Oni, ki imajo žene in otroke, težje zapuščajo dom in iščejo zasluzek na deželi. Kajti zasluzek, ki ga dobe na deželi, komaj zadostuje za njihovo skromno preživljanje, dočim ne ostane za družino, ki je ostala v mestu, ničesar. Delavec, oče in hranilec družine, mora zato ostati na kraju, kjer je postal brezposeln. Zanj in za njegovo družino je podpora nujno potrebna.

V dobi vsesplošne krize, ko narašča število brezposelnih delavcev in nameščenec, javni faktorji ne bodo smeli

ostati pri dosedanjem obsegu podporne akcije, ampak jo bodo morali razširiti. Borze dela bodo morale dati vsa razpoložljiva sredstva na razpolago za podporanje brezposelnih. Občine in banovine bodo morale določiti večje zneske za podporanje družin, katerih hranilec nima možnosti zasluzka. Posebno akcije javnega prehranjevanja bo razširiti in pritegniti bo k sodelovanju vse prebivalstvo. Koliko je družin v mestih in industrijskih krajih, ki bi prav lahko prevzele obvezo, da sprejmejo dnevno v prehrano vsaj po enega brezposelnega delavca in nameščenca. Samo organizirati je treba tozadevno akcijo in gotovo ne bo ostala brez uspeha.

V času gospodarskih kriz in v času, ko se širi brezposelnost, pa ni dovolj, da se lečijo težke socialne razmere le z denarnimi podporami, ali s prehranjevalnimi akcijami. Ako je privatni inicijativi onemogočeno preskrbeti delo, morajo to storiti javni faktorji, kot država, občine in druge institucije, ki razpolagajo z javnimi sredstvi.

Napačno je geslo štednje v tem smislu, da bi javne ustanove prenehale z produktivnimi investicijami, kot z zgradbami poslopij, cest, mostov itd. Kajti taka štednja ne bi bila štednja. Kar bi na eni strani prištedili, bi morali na drugi strani izdati za socialno skrbstvo v obliki podpor. Poleg tega bi pa z izdatkom podpor ne ustvarjali nobenih gospodarskih dobrin. Izdali bi popolnoma neproduktiven denar, ki bi samo hipno delavnim močem pomagal v najhujši stiski za najnujnejši vsakdanji kruh.

Videli smo, da v krajih, kjer so javne institucije investirale, ni bilo čutiti tolikega pomanjkanja in brezposelnosti kot tam, kjer se ni ničesar dalo za javna dela. Z javnimi deli niso dobili samo brezposelni zasluzek, ampak je prišel z mezdami tudi denar v trgovino in obrt, ker je bila dvignjena moč konsumentov. Z javnimi investicijami je pa dobila tudi delo industrija in je bila s tem preprečena ponovna redukcija delavcev. Uveljavljati se mora zato pravilo, da se zvišujejo javna dela vselej takrat, kadar je gospodarska stagnacija, ker so le javne investicije zmožne korenito olajšati največjo krizo.

Brezposelni delavci in nameščenci so pa dolžni, da v času krize primejo za vsako delo. Nihče se ne sme izmikati delu, če tudi ne bi odgovarjalo njegovemu pravemu poklicu ali profesiji. Nobeno delo ni nečastno. Vsega se mora človek oprijeti, če je najhujša stiska.

Gospodarska kriza in delavstvo

Angleško gospodarstvo je bilo doslej vzgledno, angleški denar trden ter angleški delavec ni imel strahu, da izgubi svoj vsakdanji kruh. Kar čez noč so se pa spremenile razmere. Naenkrat je bil ogrožen angleški funt, narodno gospodarstvo se je zamajalo v svojih temeljih, in pred delovno ljudstvo je stopila največja briga, kako ohraniti zaposlitev in zasluzek. Posledice splošne svetovne gospodarske krize pač tudi mimo Anglije niso mogle iti. Kriza je zadel tudi sicer

bogato Anglijo in državniki bodo imeli dovolj truda, da obvarujejo svojo državo najhujšega.

Vsega občudovanja vredno pa je, kako je angleški narod sprejel krepak udarec gospodarske krize. Ni bilo burnih zborovanj in ne demonstrativnih obhodov. Tudi stranke se niso med seboj obmetavale z demagogičnimi frazami. Angleški narod je sprejel težave gospodarske krize mirno in trezno. Na mah so prenehali spori za male in podrejene politične stva-

ri, in zmagala je potreba po strnitvi vseh narodovih sil. Vse naj nastopa složno v obrambi proti sovražniku, ki ogroža existenco vseh državljanov. V parlamentu so se znašli največji politični nasprotniki pri eni mizi in vladni ukrepi za omiljenje posledic gospodarske krize so bili sprejeti soglasno.

Tudi naša država je prizadeta vsled svetovne gospodarske krize. Kakor je pri nas hudo, še vedno ni tako slabo kot v zapadnih državah. To pač zato, ker je razvoj naše industrije v začetku in ker se množice delovnega naroda lahko vsaj za silo prehranjujejo v poljedelskih gospodarstvih. Če tudi čutimo pri nas nekoliko milejšo obliko gospodarske krize, ni še rečeno, da ne žive v največji bedi številni delavci in delavke, da narašča brezposelnost in da je možnost zaslužka vsak dan manjša. Na splošno lahko rečemo, da že brez gospodarske krize ne spadamo med bogate države, ako bi se hoteli primerjati z Anglijo, Francijo ali Ameriko. Zato našo državo tudi skromnejša gospodarska kriza zadene že prav tako trdo, kot velika gospodarska kriza finančno močnejše države. Ako se našemu delavcu le malo še zniža njegov skromni življenjski standard, je pahnen v najstrašnejšo bedo. Ako se našemu delavcu odvzame že tako majhno možnost zaslužka, potem je kot brezposelni še v mnogo hujšem položaju, kot je pa njegov tovariš v močnejših in bogatejših državah. Ako se je torej tudi pri nas pojavila gospodarska kriza v milejši obliki, kot v drugih zapadnih državah, zato nič manj resnobno ne kliče na odpomoč naše vodilne gospodarje, socialne politike in državnike.

Kako se bo pa prebolela gospodarska kriza v naši domovini, odvisi veliko od zadržanja ljudstva. Zločin je, kdor v sedanjih časih s praznim govorjenjem seje malodušje in ubija vero v življensko sposobnost naroda. Predvsem so zločinci oni, ki s tem širjenjem malodušja ogrožajo naše gospodarstvo z dviganjem vlog iz denarnih zavodov. Vsem tem zločincem moramo stopiti na prste in jim onemogočiti njih razdiralno delo. Dokazati moramo ljudstvu, da ni prav nobene bo-

jazni za razvrednotenje denarja in da so zadrege, ki so nastale, samo trenutnega značaja in samo vsled tega, ker so se nekateri dali zavesti do odločitev, da odtegujejo denar splošnemu prometu. Naš denar prav nič ni odvisen od funta šterlinga in njegova vrednost je ostala nemanjšana in naj so se izvršile na svetovnem denarnem trgu še take spremembe.

Prav posebno delavstvo ima vzroka dovolj, da nastopa proti onim, ki zavirajo redni obtok denarja. Saj pomanjkanje denarnih sredstev ogroža našo obrt, trgovino in industrijo ter ogroža s tem existenco delavcev in nameščencev. S krizo gospodarskih obratov trpe največjo krizo delojemalci, ker je njihov zaslužek v nevarnosti in je možnost brezposelnosti mnogo večja. Zato bodo prav delavci in nameščenci stopili na branik za varstvo našega denarja in onemogočili one, ki hočejo z neodgovornim govorjenjem ustvarjati namišljene krize ter s tem dejanske težkoče služočemu ljudstvu.

Angleško ljudstvo je brez razlike strank in stanov stopilo v eno fronto, ko je šlo za vprašanje, kako obvarovati državo gospodarske škode. In če se naš delavec drugače rad sklicuje na naprednejše delavstvo zapadnih držav, tudi danes ne bo mogel drugače, da podpre enotno fronto državljanske sloge na dan 8. novembra. Preko strank, preko stoterih programov vseh mogočih struj se bodo delavci in nameščenci strnili v enoto, da z volitvami v narodno skupščino omogočijo konsolidacijo države, da izvolijo zastopstvo naroda, ki bo ne glede na desno ali levo imelo le en cilj pred seboj, kako pomagati ljudstvu v sedanjih težkih časih, da preživi veliko gospodarsko krizo brez najhujših žrtev.

Ako nismo zadovoljni z nizkimi mezdami, ako vzdihujemo v razmerah velike brezposelnosti, ne odpravimo tega socialnega zla s praznim modrovanjem. Pozitivnega, aktivnega dela se moramo lotiti in predvsem skoncentrirati vse narodove sile, da bo moč in sposobnost dovolj velika, da ustvarimo boljše čase za vse in tudi za delavce ter nameščence.

Glede ostalih diagnoz še pripominjamo: Znano je, da na živčnih boleznih ženske bolj trpe kot moški. Tudi to izkušnjo in vse sledeče potrjuje statistika OUZD, kakor je razvidno iz gornje tabele. Zastrupljenja so pogostejša pri ženskah kot pri moških, dočim je število samomorov pri ženskah relativno manjše. Kožne bolezni, ušesne bolezni, očesne bolezni in bolezni prebavil so, ako abstrahiramo slučajnosti, enake obema

spoloma. Venerične bolezni so po statistiki OUZD nekoliko redkeje pri ženskah kot pri moških. Temu bo vzrok tudi okolnost, da ena ženska okuži relativno več moških ali pa, da znajo ženske take bolezni boljše skrivati. Za zadnjo možnost govori med drugim tudi večje število negotivnih diagnoz pri ženskah v gornji tabeli. Poškodbe so pri ženskah mnogo redkeje nego pri moških, ker delajo ženske v manj nevarnih obratih.

Delavci in volitve

Glavno načelo, ki mora biti vodilno pri delu bodočega narodnega predstavništva, je gospodarski, kulturni in socialni napredek najširših plasti naroda. Kajti ona državna politika, ki bi bila v dobro mogoče le privilegiranim slojem, ne bi bila plodonosna, ker bi zanemarljalo večino naroda, ki v svoji celoti tvori moč države.

Za bivšim narodnim predstavništvom nam ne more biti žal. Saj ni bilo izraz narodove volje. Sestavljeno je bilo iz zagriženih strankarjev, ki svojih strasti niso znali brzdati, da bi bili vsaj tu in tam zmorni objektivne presoje ljudskih potreb. Bivši jugoslovenski parlamentarizem je bil tujec demokraciji, osebni diktati so bili na celi črti edino merodajni.

Sicer je strankarstvo pri nas rado jemalo med svoja gesla demokracijo. Z naporom so strankarji ustvarjali videz, da nikjer ne odloča posameznik, ampak povsod le javno mnenje. V resnici pa ljudstvo ni imelo ničesar odločati. V vsak politični pokret so se znali vrniti intriganti in konjunkturisti, ki so toliko časa na vse strani pritiskali, da se je izvršila njihova volja, ki z voljo naroda ni imela prav nobenega opravka. Strankarsko življenje je bilo bolno in z njim bolno tudi parlamentarno življenje, ki je izšlo iz nezdravega strankarstva.

V parlamentu nismo opazili stvarnega dela. Uganjala se je le demagogija, ki se je izživljala predvsem v osebnem rivalstvu. Zakoni, važni zakoni tudi za delavstvo, so ostali ob strani, komaj v osnutkih. Seveda na shodih so bili lažiparlamentarci polni košev obljub, vedeli so mnogo povedati o socialni zakonodaji, a stalno so zamolčevali resnico, da za uredničev svojih obljub niso mislili v dobi, ko so odločevali v parlamentu.

Ni čuda, da je ljudstvo z zadoščenjem sprejelo 6. januarja odločitev, da se razpušča parlament. V oči ljudstva že zdavnaj prej ni nič veljal naš parlament in je bilo vsakomur samo po sebi umljivo, da se tudi formalno zapro vrata parlamenta, ki je izgubil vsak stvarni kontakt z ljudstvom.

Brezparlamentarna doba je imela namen, da likvidira z nezdravim in bratomornim strankarstvom in ustvari predpogoje za novo resnično parlamentarno delo. Izven dvoma je, da se je po metodah in miselnosti predšestojanuarskega dogodka tiralo državo v gotovo propast. Državno življenje je za svoje izživetje potrebovalo pač drugih državnikov in politikov, ki bi znali biti svesti si svojih nalog preko osebnih korit, partizanskih oziror in korupcionističnih poslov. Potrebno bi bilo, da pridejo do besede zastopniki naroda, ki bi motrili narodove potrebe z višjih in idealnejših pogledov, kot je bil doslej slučaj. Predvsem ne bi smeli biti narodni zastopniki zagovorniki interesov ene skupine ali dežele, temveč vsega naroda in države.

Kuluk

(Nadaljevanje iz 6. štev. »Dela«)

»Na davek na dohodek od nesamo stalnega dela se ne smejo nalagati nobene samoupravne doklade do 4000 dinarjev mesečne ali 960 dinarjev tedenskega zneska prejemkov, po odbitku po čl. 93. — Državni uslužbenci niso zavezani samoupravnim dokladam glede davka na prejemke po zakonih in uredbah, ki veljajo za državne uslužbence.«

Konfesionalne in pokrajinske težnje se bi morale v svojem končnem hotenju podrediti najvišjemu pojmu našega življenja: državi.

Namera je ustvariti dober parlament za baš sedaj, ko nas kliče država na volitve. Volitve 8. novembra ne smemo smatrati takih, kot smo jih bili doslej vajeni. Pri teh volitvah ne gremo v boj za nobeno stranko in tudi ne za osebo. Gre za veliko več. Te volitve naj izvolijo moč, ki bodo postavili temelje za bodoče parlamentarno življenje in za demokracijo javnega življenja v najširšem pomenu besede. Volitve 8. novembra naj bodo plebiscit jugoslovenskega naroda, ki naj s svojo odločitvijo da poudarka neomajani volji, ali je za, ali proti državni skupnosti, edinstvu vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Že v naprej vemo, da bo zdravi instinkt naroda pravilno odločil in da bo na dan 8. novembra jugoslovensko ljudstvo v ogromni večini izročilo svoje zaupanje v roke onih mož, ki so se izrekli, da hočejo zgraditi močno Jugoslavijo, zmagujočo v napredku in konsolidaciji vseh za vse.

Kdo bolj potrebuje močno, gospodarsko solidno zgrajeno Jugoslavijo, kot delavstvo. Za delavstvo niso volitve samo nacionalna manifestacija. Delavstvo ve, da je od dobrega vodstva države odvisen tudi njegov kruh. Zato so zanj volitve, ki izbirajo bodoče vodstvo države, tudi eksistenčno vprašanje. Kajti velikih gospodarskih kriz, vsled katerih najbolj trpi delavstvo, ne bomo rešili s partizanskim prekanjem, prazno demogogijo ali frazo, ampak s pozitivnim delom, katerega dober del mora izvršiti bodoče narodno predstavništvo. Delavstvo bo šlo z navdušenjem na volišče, da glasuje za državno listo, ki je glasnik nove, boljše dobe, za državno listo, na kateri kandidirajo močnejši, ki so se odpovedali bratomornemu partizanstvu in ki ne bodo trtili dragocenega časa za stvarjanje političnih zmešnjav, ampak bodo delali, pridno delali, kot dela ljudstvo, ki jih bo izvolilo in jih poverilo s svojim zaupanjem.

Delavstvo veliko pričakuje od novega narodnega predstavništva. Poleg ureditve našega gospodarstva, ki daje kruh delovnemu ljudstvu, želi delavstvo tudi pravično ureditev socialnih odnošajev v družbi. Socialna zaščita se mora izpopolniti tako v pravnih odnosih mednega razmerja, da bo onemogočeno enostransko izkoriščanje, kot v pogledih na razne panoge zavarovanja za slučaj bolezni, onemoglosti, starosti in brezposelnosti. Delavstvo se dobro zaveda, da mu socialnih dobrin nikdar ne bi mogel dati nestvaren, v strankarski demagogiji izgubljajoči se parlament, ampak le delaven, strokoven, na višku stoječ parlament, sestavljen iz mož, ki se zavedajo svoje odgovornosti pred narodom. In prav v parlamentu, ki se sedaj izbira, vidi delavstvo garancijo za izpolnitev svojih socialno-političnih teženj.

O vplivu spola na bolezen

Od Okrožnega urada za zavarovanje delavcev smo prejeli naslednjo zanimivo razpravo o vplivu spola na bolezen:

Za napredek in zboljšanje delavske zaščite, delavskega zavarovanja, socialne medicine je neobhodno potrebno poznanje bolezni, katere najbolj rušijo ljudsko zdravje in katere zaradi tega povzročajo največja socialna bremena našemu narodnemu gospodarstvu. Nikakor pa ne zadošča ugotovitev, da spada tuberkuloza na prvo mesto, da njej sledijo poškodbe, revme itd. Potrebno je vedeti tudi, v katerem področju, t. j. v katerem kraju, v kateri industriji, v katerem obratu, v katerih letnih časih itd., itd. koreninijo ta socialna zla. Le na ta način je mogoče odkriti in odstraniti prave vzroke ter tako ublažiti socialno zlo.

V sledečem hočemo na podlagi vsako leto objavljenih statističnih podatkov OUZD v Ljubljani na kratko pojasniti vpliv spola na bolezen. Kot merilo hočemo vzeti razliko med žensko in moško morbiditeto. Pod morbiditeto razumemo število bolezenskih dni, ki odpadejo povprečno letno na vsakega (ženskega ali moškega) zavarovanca.

Diagnoza	Ženska mortaliteta višja (+), oz. nižja (—) od moške morbiditete v letu 1929
porodi	+ 3.848 dni
tuberkuloza	+ 0.551 »
bolezni spolnih organov	+ 0.212 »
gripa (influenca)	+ 0.171 »
bolezni krvi in presnavljanja	+ 0.159 »
bolezni krvnega obtoka	+ 0.050 »
bolezni sečnih organov	+ 0.031 »
novotvorbe	+ 0.030 »
negotove diagnoze	+ 0.019 »
kožne bolezni	+ 0.018 »
splavi	+ 0.016 »
živčne bolezni	+ 0.015 »
ušesne bolezni	+ 0.013 »
zastrupljenja	+ 0.009 »
očesne bolezni	+ 0.001 »
bolezni prebavil	— 0.021 »
venerične bolezni	— 0.058 »
bol. kosti, sklepov in mišičevja	— 0.184 »

nalezljive bolezni	— 0.241 »
bolezni sopil (dih. organov)	— 0.337 »
poškodbe	— 1.534 »

Porodi tvorijo največjo razliko, in sicer okoli 3 dni, kar odgovarja pri okoli 10 dneh vse morbiditete 30%. To pomeni, da 1/3 vseh ženskih podpor OUZD odpade na porodnice. Vsekakor predstavljajo porodi znatna bremena OUZD. Zato tvorijo porodi že od nekdanj kamen spodtike našega ZZD. Vprašanje skrajšanja bolno-podporne dobe je radi tega vedno na dnevnem redu zlasti v sedanjih krizi. Značilno je povečanje bremen porodov od leta 1928 na 1929, in sicer povišanje morbiditete od 2.872 dni na 3.848 dni. Podobno povečanje je pričakovati tudi v letih 1930 in 1931.

Tuberkuloza bolj pustoši med ženskami kot med moškimi. V tuberkulozno nevarnih obratih se morajo torej po možnosti nameščati v prvi vrsti moški delavci. Samo po sebi je umljivo, da ženske bolj trpijo na boleznih spolnih organov (sem ne spadajo venerične bolezni) in na razvojnih boleznih.

Neko posebnost tvorijo bolezni, katere povzročajo pretežno prehlad. Sem spadajo gripa (influenca), bolezni kosti, sklepov in mišičevja (revma), nalezljive bolezni (vsaj deloma) in bolezni sopil (dihalnih organov). Proti tem boleznim so ženske bolj odporne kot moški. Ženska morbiditeta je po gornji tabeli dosledno manjša z edino izjemo gripe (influenca) v letu 1929. Ženski organizem je pokrit s finim slojem maščobe, katere kot slab prevodnih toplote varuje ženske prehlajenja. Izjemo v letu 1929, pa moramo pripisovati izredni zimi in izrednemu mrazu. Ženska moda (razgaljenost, svilene nogavice, kratka krila itd.) nikakor ni prikladna za temperaturo do — 20° Celzija. Radi tega je ženska morbiditeta gripe prekoračila morbiditeto moške gripe v letu 1929 za + 0.171 dni. Zanimivo je, da se celo posledice mode dajo ugotoviti v statistiki OUZD in v bremenih našega socialnega zavarovanja.

Zakon določa v § 37, da se mora uporabljati za gradnjo in vzdrževanje samoupravnih cest ljudsko delo, kolikor ne bi mogla izvršiti teh poslov samoupravna telesa iz svojih denarnih sredstev.

Prevedba se na te zakonite omejitve ni ozirala.

V naših samoupravnih mestih, kakor Beogradu, Zagrebu in Ljubljani se predpisuje ljudsko delo, četudi imajo ta mesta na razpolago za gradnjo cest druge davščine in četudi je jasno, da se tu ljudsko delo ne bo vršilo in da gre v bistvu za to, da se izmenijo davčno tehnične popolne davščine z davščino, ki modernemu gospodarstvu ne odgovarja in ki je, kakor bomo pokazali, skrajno krivična. V Ljubljani se je davščina n. pr. predpisala proti volji občinskega sveta.

III. Kuluk v praksi.

Ze prej smo rekli, da so dobile mestne občine ukaz, da spremene dosedanje davčne doklade v velikem delu v kuluk. Primer, ki smo ga navedli za Ljubljano, to številčno dokazuje.

Tam znašajo vse občinske doklade na direktne davke 10 milijonov Din. Sedaj se je občinski upravi naročilo, naj spremeni nad 3 milijone teh dokladov v kuluk. V Ljubljani so bili občinski odbori, ki so se skušali uvažuje dejstvo, da dajejo naši državni davki, če ne po svojih davčnih stopnjah, pa po svojem učinku bolj proporcionalno, kakor progresivno obdavčenje, idealu progresivnega obdavčenja s tem približati, da so uvedli za bogatejše davkoplačevalce rastočo občinsko doklado. Ministrstvo za finance je kot nadzorna oblast tako diferenciacijo prepovedalo. V tozadnem odloku pravi:

»Svi gradjani jedne zajednice dužni su snositi podjednako terete bez obzira na njihovo stanje i vrsto prihoda koji uživaju. Novim poreskim zakonom tereti su ravnomerno rasporedjeni na sve slojeve po njihovoj poreskoj snazi i diferenciranje bi uništilo tu ravnopravnost raspodele tereta i pojedine slojeve gradjanina, čiji bi porez bio veći od drugih i nehotice dovodilo u položaj da stvaraju mišljenje o učinjenoj im nepravdi, baš kad bi bili tačni razlozi, kom se pravda predloženo diferenciranje.«

Kmalu nato pa je ministrstvo ukazalo, da se mora pobirati tudi v Ljubljani kuluk. Kuluk uvaja zopet diferenciacijo doklad. In kako diferenciacijo!

Najkonkretniji bomo, če navedemo naslednjo tabelo, ki velja za dravsko banovino za leti 1930 in 1931.

Odkupnina za kuluk bi znašala po prvotnih predpisih pri delavcih in nameščencih dravske banovine:

pri tedenski plači	letni iznos uslužbenkega davka	letni iznos odkupne a kuluk pri samcu	kuluk v % davčnega predpisa
173—196	104	120	115 %
221—245	156	120	77 %
246—268	208	240	115 %
389—412	490	240	49 %
413—436	550	350	65 %
532—556	830	360	38 %
557—580	940	480	51 %
677—700	1300	480	37 %
701—724	1415	600	42 %
724—748	1480	600	40 %
845—868	1970	600	30,5 %
869—872	2070	720	34,5 %
989—1012	2600	720	27,5 %

Tako pada v odstotnem razmerju kuluk pri dokladah na uslužbenki davke.

Če navedemo še, da znaša odkupnina za kuluk pri neposrednem davku 100.000 Din le Din 5.040.— ali 5% predpisa, pri neposrednem davku od 1 milijona dinarjev pa le 41.020 Din ali 4,1 odstotek predpisa, smo s tem dovolj označili značaj te samoupravne doklade.

Istčasno ko se je uknila mnogo manjša diferenciacija občinskih dokladov v breme bogatejših davkoplačevalcev, se je proti soglasnemu sklepu kompetentnega samoupravnega organa uvedla diferencirana samoupravna doklada, ki obremenjuje zaslužke od 700 do 800 dinarjev mesečno z občinsko doklado 115%, zaslužke s 100.000 Din letno pa le s 5% občinsko doklado!

S tem in takim postopanjem v splošnem niso prizadeti le mestni delavci in nameščenci, ampak tudi široke množice srednjih in malih kmetov in kmečkih delavcev. V krajih, kjer prevladuje veleporest, se razbremenjujejo s kulukom na nezasišlan način veleporestniki, obremenjujejo pa kmečki delavci ter srednji in mali kmetje. Ako je veleporest, — kakor je to pri nas mnogokje, še v posesti inozemcev, — dosega takaka davčna politika tudi v nacionalnem pogledu pomisleke.

(Nadaljevanje prihodnjic)

ne podpore obratnih zaupnikov. Podružnica Saveza metalskih radnika, sekcija težke industrije, pa je potem vložila tozadevno vlogo pri KID. Kakor čujemo, pa tovarniško vodstvo ni simpatično sprejelo te vloge, kakor jo ni sprejelo ostalo delavstvo, ki bi moralo prispevati pare odnosno dinarje za namene marksistov. Marksisti naj se naučijo, da je treba za vsako večjo stvar pristanka vsega delavstva. Minuli so časi, ko je tako zvana večina diktirala. Jeramovci ne bodo komandirali vsega delavstva. V svojih vrstah naj vpeljejo, če hočejo tudi dinarski sklad, naj pa ne zahtevajo, da bomo vsi morali nositi njim denar. — Kovinar, ki noče biti pod komando marksistov.

KRANJ

Ze zopet pritožbe iz »Jugočeške«. V »Jugočeški« vladajo prav lepe razmere. Tam je podjetje, ki se izdaja za strogo nacionalnega, nastavilo je pa prav lepo število inozemcev-Nemcev, katerim so narodno zavedni Slovenci in Čehi trn v peti. Ti nemški šovinisti so prepričani, da obstoj nacionalne strokovne organizacije v tovarni in so prepričani, da ravno radi tega lahko nekontrolirano počenja, kar se jim zljubi. Pa ni tako. Nacionalno delavstvo budno sledi dogodkom v tovarni, ki je baje nacionalna, ima pa kot rečeno, vse polno izrazitih nemških nacionalistov nastavljenih. Zbira se material, ki bo enkrat odkril vso nacionalnost tega podjetja in napravil ne samo v tem podjetju, nego v vseh enakih, konec paševanja nemških nacionalcev. Slovensko narodno zavedno delavstvo in tudi nameščenci, ne bodo dopustili, da bi jih šikanirali nemški nacionalisti, ki so prišli za kruhom v Jugoslavijo.

Velik halo za prazen nič

Zadnji »Delavec« piše pompozno o ustanovnem občnem zboru Saveza stavbinskih delavcev Jugoslavije, ki se je vršil 31. oktobra v marksističnih prostorih Delavske zbornice. Poročilo je tako kot bi bilo na občnem zboru par sto ljudi, po naših informacijah pa se je občnega zbora udeležilo kakih 20 ljudi. Niti za kompletan odbor ni bilo dovolj pristašev in se je zato izvolilo samo 5 odbornikov. Savez stavbinskih delavcev je sedaj tu, le članov nima in je zato predsednik milo moledoval na občnem zboru, naj člani pač pripeljejo še katerega svojega tovariša, da jih bo vsaj nekaj več. Delavci stavbinici pa pravijo: marksisti nas niso poznali, ko nam je predla trda, hočejo nas poznati sedaj, ko se jim gre za cepljenje naših sil. Stavbinsko delavstvo ne bo nikoli pozabilo, da je Savez nastal v dobi, ko ga je bilo najmanj potreba.

Lepo se razvijajoči pokret naših stavbincev

Stavbinska organizacija Narodne strokovne zveze se izredno lepo razvija. Redni članski sestanki dokazujejo, da imamo v vrstah te stroke prav odlične sodelavce, ki dobro razumejo sedanji čas in potrebo organizacije. Pred kratkim se je vršil članski sestanek, ki je bil izredno dobro obiskan in so bile tri sode organizacije premajhne, da bi sprejele vse one, ki so došli na sestanek. Odbor organizacije je pridno na delu in je tudi pripravil program za zimsko sezono. V okviru organizacije se bo pričelo v zimskem času z dramatičnimi vajami in tamburanjem. Organizacija si je nabavila nekaj tamburaških instrumentov, ki bodo članom na razpolago. Prihodnjo zimo bo nastopal že lasten tamburaški zbor in dramatični odsek. Tudi drugače je poskrbljeno za prosveto in se bodo v okviru organizacije vršila tudi predavanja in diskusije. Odbor poziva vse člane stavbinskega odseka, da se vselej odzovejo vabilu in udeležijo sestankov in drugih prireditvev. Mlažje moči pa vabi, da se prigrisajo v tajništvo za sodelovanje v dramatičnem ali tamburaškem odseku.

Stavbinski delavci pozor!

V okviru naše organizacije se je ustanovil tamburaški in dramatični odsek. Kdor ima veselje do tamburanja ali dramatike, naj se prigrisajo v tajništvo NSZ med uradnimi urami. Sprejmejo se v odsek le člani ali po njih vpeljani gosti. V novembru pričetek vaj.

Društvo bolničarjev v Ljubljani pristopilo k NSZ

Bolničarsko osebje ljubljanskih bolnic in umobolnic ima že dolgo vrsto let svoje stanovsko društvo, ki je na zadnjem občnem zboru sklenilo pristop v vrste Narodne strokovne zveze.

Društvo bolničarjev je imelo v četrtek 15. t. m. ob pol 20. uri v prostori gostilne pri Sedmici v Mostah svoj izreden občni zbor, katerega je vodil agilni predsednik tov. Viktor Rožanc. Občni zbor je bil po članstvu izredno dobro obiskan in mu je prisostvoval tudi centralni tajnik tov. Kravos.

Predsednik tov. Rožanc je otvoril občni zbor in pozdravil vse prisotne, posebno pa navzočega tajnika NSZ tov. Kravosa ter poudaril namen sklicanja izrednega občnega zbora. Tajnik tov. Franc Markelj je podal pregledno tajniško poročilo, iz katerega je bilo razvidno, da društvo uspešno deluje in ščiti interese članstva. Blagajnik tov. Zalokar Tomaž je podal blagajniško poročilo, nakar je nadzorstvo poročalo, da je pregledalo knjige in našlo vse v najlepšem redu ter predlagalo absolutorij blagajniku. Občni zbor je soglasno glasoval za absolutorij blagajniku in celemu odboru.

Po poročilih odbora je občni zbor pozdravil zastopnik NSZ tov. Kravos, ki je poudaril velik pomen združitve vseh narodnih strokovnih društev v eno enoto. Nadalje je poročal o organizaciji NSZ in se dotaknil vseh ostalih perečih socialnih vprašanj. Govoru tov. Kravosa, ki je trajal eno uro, so sledili vsi zborovalci z zanimanjem in ga nagradili z odobravanjem.

Po govoru tov. Kravosa je dal predsednik tov. Rožanc na glasovanje spremembo pravil in vstop v NSZ. Soglasno in z odobravanjem je občni zbor sklenil pristop k NSZ in spremembo pravil. Društvo je spremenilo tudi naziv in se odslej imenuje »Društvo bolničarjev Narodne strokovne zveze v Ljubljani.«

Nato so se vršile volitve odbora in so bili soglasno izvoljeni v odbor naslednji tovariši: predsednik tov. Viktor Rožanc, odborniki Tomaž Zalokar, Viktor Krevselj, Franc Markelj, Andrej Ušeničnik, Alojz Jeršin, Jožef Škerjanc, Franc Šetor, Jožef Kocvan in Feliks Kavčič, namestniki: Franjo Galjot, Fran Jakič in Rezika Mrcina, nadzorstvo: Joško Smrdu, Ignac Moškatelj in Ludvik Boldin; raziščišče: Jožef Škrjanc, Viktor Krevselj in Franjo Markelj.

Po volitvah so se obravnavale še tekoče zadeve in se bilo sklenjeno, da se bodo večkrat prirejela članska zborovanja in predavanja.

Občni zbor, ki je nadvse lepo potekel, je zaključil predsednik tov. Rožanc z ugotovitvijo, da vlada v društvu sloga in da je zato društveno delovanje uspešno, želi da bi društvo v NSZ še lepše in uspešneje napredovalo.

Novo društvo in vse njega člane in članice iskreno in tovariško pozdravljamo v naši sredini. Naj bodo uverjeni, da jim bomo posvetili vso svojo pažnjo in da bo društvo imelo v nas vedno svoje dobre in odločne zagovornike.

Dunajsko delavsko prenočišče

Delavska zbornica nam je javila, da se je na Dunaju otvoril delavski moški dom, ki se nahaja v XVII. okraju Dunaja v Wurlitzergasse. V tem domu so na razpolago cenena in iz higijenskih ozirov priporočljiva stanovanja moškim delavcem.

Delavci in nameščenci, ki potujejo na Dunaj, naj si poiščejo prenočišča v tem domu.

RIMSKE TOPLICE

Iz Rimskih Toplic nam sporočajo, da je tovarna podpetnikov začasno ustavila obrat in odpovedala vsemu delavstvu. Tovarna hoče na ta način prisiliti delavstvo, da sprejme po njej diktirane delovne pogoje. Delavstvo s strahom gleda v bodočnost. Obupano delavstvo roti JSZ, da mu pomaga v teh težkih časih in z zaupanjem pričakuje rešitve s strani organizacije, v kateri je organizirano. Koliko bo pa JSZ kos svoji nalogi, bomo pa videli.

Nar.-strokovna zveza

LUČE

Podružnica Narodne strokovne zveze v Lučah je priredila v nedeljo, dne 4. oktobra članski sestanek, ki je bil prav dobro obiskan. Na sestanku je govoril tajnik podružnice tov. Kocijan, ki je pojasnil zbranim članom sedanji položaj delavstva in se dotaknil tudi važnosti volitev v narodno skupščino. Povedal je, da bo šlo nacionalno delavstvo kompaktno na volitve, da s tem pokaže svojo nacionalno zavednost in vso svojo ljubezen do kralja in domovine. Z ozirom na veliko krizo, ki vlada v tem srezu, ker se kmetje branijo sekati gozdove, je podružnica odposlala na bana g. dr. Marušiča spomenico, s katero ga prosi, naj bi se pričelo graditi cesto Kamnik - Podvolovljek - Luče, ki je že projektirana in pri kateri bi dobilo veliko število brezposelnih na zimo zaslužek. Sestanek je potekel v najlepšem redu in je članstvo izreklo željo, naj se članski sestanki vršijo večkrat. Tej želji bo odbor ugodil. Agilnemu odboru v Lučah gre vse priznanje za požrtvovalno delo, ki ga vrši med zavednim narodnim delavstvom v Lučah.

ZIRI

Tukajšnja podružnica NSZ je imela pred kratkim svoj sestanek, katerega se je udeležilo lepo število članov. Na sestanku se je govorilo o aktualnih vprašanjih delavstva. Sklenilo se je tudi, sklicati v kratkem članski sestanek, na katerega se povabi tov. tajnika Kravosa, da poroča o kongresu čevljarjskih pomočnikov v Beogradu in o volitvah v narodno skupščino. Podružnica uspešno deluje in se vrste članstva sicer počasi, pa vendar lepo množijo. Kakor povsod, tako tudi tukaj občutimo val krize in nam prede vsak dan trša. Upamo pa, da bomo tudi to krizo srečno prebrodili in da bo po časni megli posijalo tudi za nas gorkeje solnce. V tej veri delamo in v njej živimo.

JESENICE

Poslužujte se knjižnice. Podružnica Narodne strokovne zveze na Jesenicah ima svojo lepo knjižnico, ki je zelo bogato založena s knjigami. Knjižnica ima slovenske leposlovne in druge knjige, ima pa tudi nekaj nemških knjig. Izposojevalnica je zelo nizka in sicer 1 Din od knjige. Vpisnina pa 2 Din. Knjižnica je odprta vsako sredo od 17. do 18. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure. Odbor podružnice vabi vse članstvo in druge, da se poslužujejo te knjižnice posebno sedaj v zimskem času.

Poziv članom. Blagajnik prosi vse člane, da vsaj do konca leta poravnajo vse svoje obveznosti, ki jih imajo do podružnice. Ob koncu leta mora blagajnik zaključiti knjige, zato prosi one, ki so na članarini zaostali, da jo poravnajo in mu s tem olajšajo delo.

Lepo zborovanje naših jeseniških kovinarjev. Jeseniški kovinarji, včlanjeni v podružnici Narodne strokovne zveze, so imeli 4. oktobra t. l. svoje zborovanje v Sokolskem domu na Jesenicah. Zborovanja se je udeležilo nenavadno lepo število članstva, ki je z zanimanjem sledilo poročevalcu tov. Kravosu iz Ljubljane. Le-ta je predložil delavstvu potrebo enotnega nastopa pri predstojnih volitvah v narodno skupščino. Narodno zavedno delavstvo bo šlo kot en moč na volišče in oddalo svoje glasove ter s tem dokumentiralo, da razume klic v sedanjem času. Narodno delavstvo pa hoče tudi dokazati, da dela pozitivno za narod in državo. Govor tov. Kravosa so zborovalci sprejeli z odobravanjem. Ob velikem navdušenju za Jugoslavijo je zaključil tov. Kralj izredno lepo uspelo zborovanje.

Še nekaj z Jesenic. Marksistični obratni zaupniki na Jesenicah so imeli 2. oktobra svojo sejo, na kateri so sklenili pobiranje parskega sklada za raz-